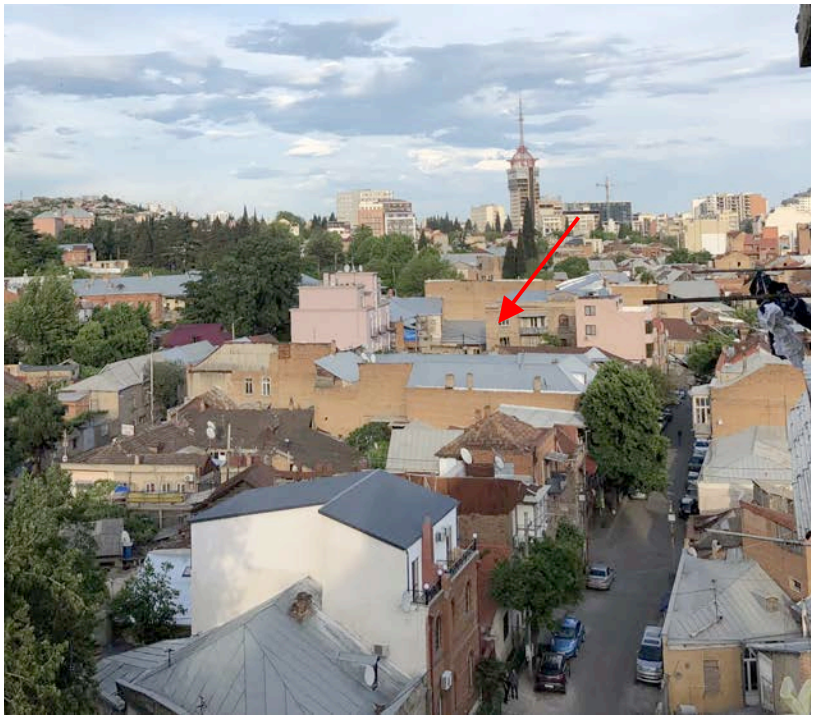
ისტორიულ-არქიტექტურული კვლევა

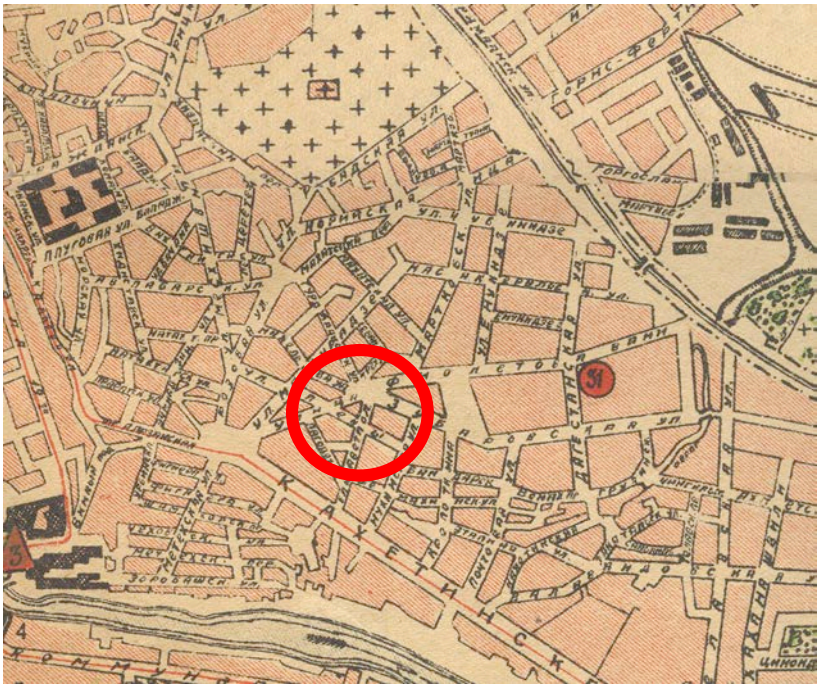
ბოროდინოს ქ. №20

თბილისი

მაისი, 2018

საპროექტო ტერიტორია ბოროდინოს და წურწუმიას ქუჩების კვეთაზე №20 მდებარეობს. დღეს ეს ტერიტორია თბილისის ისტორიული ნაწილის დაცვით ზონაში – ძველი თბილისის გამგეობის შემადგენლობაშია, ხოლო ისტორიულად ავლაბარს ეკუთვნის.

ამჟამად ავლაბარი თბილისის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში, მტკვრის მარცხენა ნაპირზე განლაგებული ვრცელი რაიონია. თავდაპირველად იგი ისნის (მეტეხის) ციხე-სიმაგრეს მიკედლებულ უგალავნო ნაწილს წარმოადგენდა, რომელიც XVIII საუკუნის II ნახევარში, ერეკლე II-ის მეფობის ხანაში შემოიზღუდა გალავნით. ვარაუდობენ, რომ სახელწოდება „ავლაბარი" XIV საუკუნიდან გავრცელდა (პირველი წერილობითი საბუთი სადაც მას მოიხსენიებენ 1392 წლით თარიღდება). სიტყვა „ჰავალი" არაბულად მიდამოა, ხოლო „ბარე" ზღუდეს, გალავანს ნიშნავს. მაშასადამე „ავლაბარი" გალავნის იქითა მიდამოს, გარეუბანს გულისხმობდა.

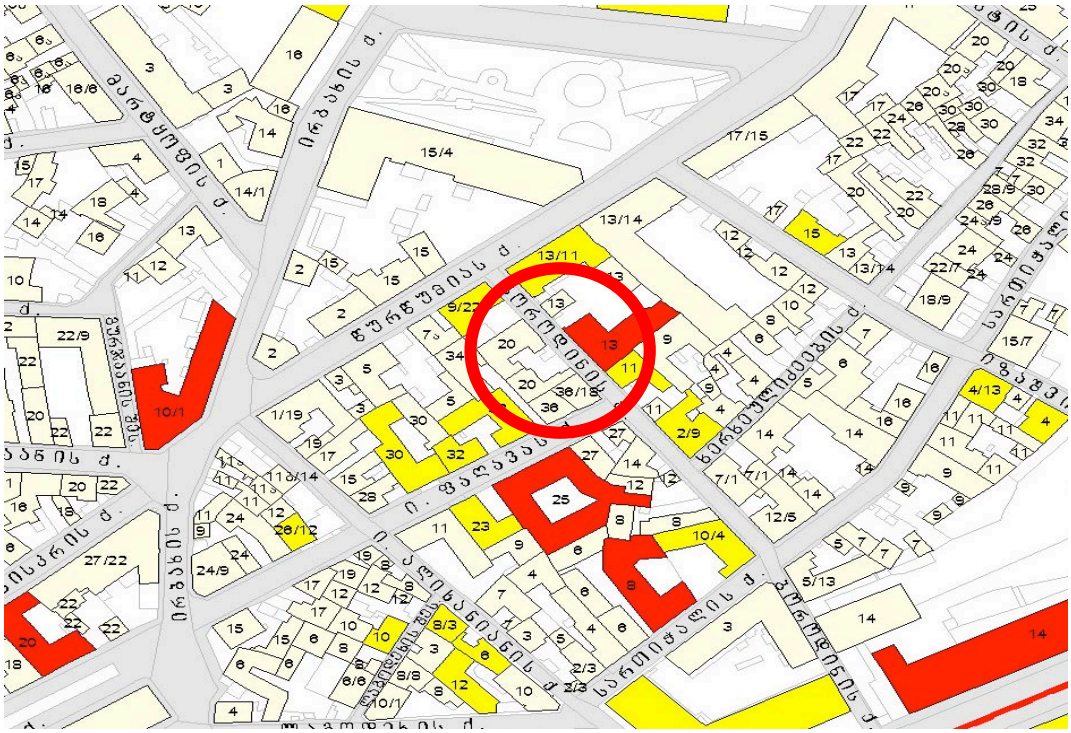
პლატონ იოსელიანის ცნობით, ავლაბარში XV ს-ში სასახლეები ჰქონიათ სამეგრელოსა და გურიის მთავრებს. ასევე, თბილისის 1785 წლის გეგმაზე აქ გიორგი ბატონიშვილის სახლია აღნიშნული. 1784 წელს ისნის ძველი ციხის გალავანზე აღიმართა დარეჯან დედოფლის სასახლე – „საჩინო".

ავლაბარში სახლობდნენ მეფის, თავადაზნაურთა და საეკლესიო ყმა-გლეხები. განვითარებული იყო ხელოსნობა. აქ ქართველებთან ერთად სომხები, სპარსელები, ბერძნები ცხოვრობდნენ.

XVIII საუკუნეში ლეკთა თარეშის გამო ავლაბარი თითქმის დაცარიელდა, რადგან ლეკები თბილისს უმეტესად ამ მხრიდან ესხმოდნენ, ხოლო აღა-მაჰმად-ხანის შემოსევების დროს (1795 წ.) ავლაბარი თითქმის მთლიანად განადგურდა.

1800 წელს პორუჩიკ ჩუიკოს მიერ შედგენილი თბილისის გეგმა გვიანფეოდალური პერიოდის დაგეგმარების დადგენის საშუალებას იძლევა, რადგან მასზე განსხვავებული ფერითაა გამოყოფილი ის უბნები და ნაგებობები, რომლებიც აღა-მაჰმად-ხანის შემოსევების დროს განადგურდა. შიდაავლაბრის დაგეგმარება მკვეთრად განსხვავდებოდა თბილისის სხვა ნაწილების ქუჩათა ქსელისგან. იგი ერთგვარად რეგულარულ ხასიათს ატარებდა.

ძირითადი ქუჩები მეტეხის კლდის მწკრივის პარალელურად გადიოდა, ხოლო მთავარი ქუჩა (დღევანდელი მეტეხის) მათ ოდნავ ირიბად ჰკვეთდა. ეს ქუჩა იწყებოდა კარიბჭესთან, (ჩრდილო-აღმოსავლეთის მხრიდან გზების შესაყარზე) და განივად ჰკვეთდა უბანს. გარეთავლაბარი კი ქუჩების ქაოტურ ხლართს წარმოადგენდა.

მიუხედავად იმისა, რომ ამ უბანმა ბევრი ცვლილება განიცადა, დღემდეა შემორჩენილი გვიანფეოდალური ქალაქის ქუჩათა ქსელი და ძველი განაშენიანების კვალი – ისტორიული ციხე-სიმაგრის ნაშთები, გვიანფეოდალური პერიოდის დამცავი კედლები, დარეჯანისეული სასახლე, XIX-XX სს-ის საცხოვრებელი სახლები, ძველი სარდაფები და სხვა. მეტ-ნაკლებად შენარჩუნებულია განაშენიანების მასშტაბი და თავისებურებები. ქალაქის ამ ნაწილის ძირითად მხატვრულ-არქიტექტურულ სახეს მეტეხის აღმართის, მეტეხის კლდის, მეტეხის ქუჩისა და ჯორბენაძის ქუჩათა განაშენიანება განსაზღვრავს.

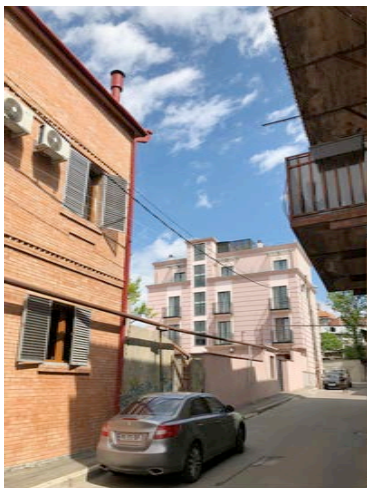
ავლაბარზე იშლება ვრცელი პანორამა თბილისის სხვადასხვა კუთხიდან. მის ურბანულ სახეს დღეს მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს სამების კათედრალური ტაძრის დომინანტი, რომელიც მთელი გარემოს განაშენიანების წამყვან ორიენტირად იქცა.

ბოროდინოს ქუჩის ვიწრო მონაკვეთი წურწუმიასა და ფაღავას ქუჩებს შორის არის მოქცეული და მასზე უკანასკნელ პერიოდში უკვე რამდენიმე ახალი მოცულობა – სასტუმროები აშენდა.

ბოროდინოს ქ. №20-ის წინ კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსის მქონე ნაგებობაა ფიქსირებული. მაღალი, სამსართულიანი ისტორიული სახლი, დამახასიათებელი საფასადე გადაწყვეტითა და ფასადზე შეკიდული აივნებით ბოროდინოს ქ. №13 ასევე ღირებულია ძეგლის გვერდით არსებული ორსართულიანი თაღოვანი ღიობებით გაფორმებული ნაგებობა, რომელსაც ძეგლის ნიშნის სტატუსი ჰქონდა მინიჭებული №11.

უშუალოდ მიწის ნაკვეთზე ამჟამად არცერთი ღირებული ისტორიული ობიექტი არ ფიქსირდება. ბოროდინოს ქ. №20 მოქცეულია ორ, თანამედროვე ნაგებობას შორის, რომელთა ფასადები ისტორიული უბნისთვის საკმარისად შეუსაბამოდ, ღია ვარდისფრად არის შეღებილი.

დასკვნა-რეკომენდაცია

ბოროდინოს ქ. №20 არსებული ტერიტორიის განაშენიანება ახალი მოცულობით შესაძლებელია ისტორიული უბნის ხასიათის და კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სიახლოვის გათვალისწინებით, კერძოდ:

- ახალი მოცულობა ორგანულად უნდა ჩაეწეროს ორ თანამედროვე ობიექტს შორის და რამდენადმე გამოასწოროს ამ განაშენიანების არქიტექტურული იერსახე;
- მნიშვნელოვანია ახალი მოცულობის ფაქტურული და ფერადოვანი გადაწყვეტა იყოს ფონური, ერთგვაროვანი და არ გამოიკვეთოს მიკროუბნის საერთო ხედზე აქტიურ ლაქად;
- ფსევდოისტორიული არქიტექტურის შექმნა მიზანშეწონილად არ მიმაჩნია. სასურველია ახალი ობიექტის იერსახე გადაწყდეს თანამედროვე არქიტექტურული ხერხებით და იყოს კორექტული ისტორიული განაშენიანების მიმართ;
- მნიშვნელოვანია როგორც საფასადე მოსაპირკეთებელი მასალების, ასევე გადახურვის ფაქტურების სწორი შერჩევა;
- ახალი ობიექტის სიმაღლე და გაბარიტი უნდა მიესადაგოს ამ არეალში არსებული განაშენიანების სიმაღლის ნიშნულებს იმისათვის, რომ მოცულობა არ ამოიწიოს საერთო კონტექსტიდან.

ხელოვნებათმცოდნე
ლალი ანდრონიკაშვილი